

בס"ד, עש"ק, פש' "וישב" לסדר "והשבני דבר", חנוכה תשפ"ד

"מעלת שיבוש הלשון"

דבר' כוללת גזירה "על לשונן" - שלא ירגיל עצמו בלשון עכו"ם (ירושלמי שבת פ"א ה"ד וקה"ע שם ודלא כשיטת הבבלי בשבת יז: אמנם הר"ח שם הביאו).

חברי הועדה התפלאו מהיכן בחור צעיר יודע ירושלמי? ועוד מנין שיש לשבש הלשון?

הלה השיב שאף זה מפורש בתשובת החת"ס בדיונו לגבי אופן כתיבת שם העיר 'פעסט' בגיטין, שאופן כתיבתה הינו משובש: "ולדעתי גם הקדמונים היו בקיאים ללועזים בלע"ז, אך בכוונה שבשו הלשונות מפני 'גזירת י"ח דבר' שבירושלמי (אבהע"ז ב י"א וע"ע חת"ס על שו"ע יו"ד קע"ח א', גבורות אליהו יו"ד צ"ה).

הצעיר המשיך: "גם היעב"ץ בסידורו (הגהות, ח"ב עמ' ק"ג) כתב: "דאבותינו הקדושים שינו לשון לע"ז בכוונה כדי שיהיו ניכרים ומובדלים!"

חברי הועדה תמהו והלא חברי הסנהדרין בקיאים בשבעים לשון? והלה השיב, שכאשר שפת הדיבור היא 'לשון הקודש' אז אין חשש ללמוד לשונות הגויים כשיש צורך בדבר" (עלי תמר שבת פ"א ה"ד ד"ה "ועל לשונן" ועי"ש בכל הענין²)

חברי הועדה פה אחד: "מה מונע ממך מלהרצות בעברית משובחת"? הנבחן השיב זו העדפתי הראשונה, אך אתם דרשתם "לשון לעז"!

הם השיבו שמעולם לא בא בפניהם מי שרצה לדבר בעברית, כולם רצו לדבר בשפת לעז בהיותם אנשי העולם הגדול, אבל הרוצה לקיים את דברי רבי מאיר: "תני בשם ר"מ כל מי שהוא קבוע בארץ ישראל. ואוכל חוליו בטהרה. ומדבר בלשון הקודש וקורא את שמע בבוקר ובערב מובטח לו שהוא מחיי העולם הבא" (ירושלמי שבת, פ"א ה"ג) - ברוך יהיה!³

"שבעים זקנים כתבו כל התורה לתלמי המלך לשון יונית", והיה אותו היום קשה לישראל כיום שעשו בו את העגל, שלא היתה תורה יכולה להתרגם כל צרכה" (מסכת ספר תורה פרק א' הלכה ו').

הוא הגיש ערעור אודות הדרישה שהרצאתו תינתן בשפה לועזית משובחת. בפנייתו לועדה הוא ציין שהוא ידבר בשפת לעז - משובשת בדוקא!

חברי ועדת הערעור המנוסים שמחו שסוף סוף לא יהיה זה דיון רגיל ומשעמעם, זו בקשה שמעולם לא ניתקלו בה. והם קבעו לו (בהליך תקין כמובן...) תור מזורז.

הוא פתח וציטט מספר נחמיה: "וּבְנֵיהֶם חֲצִי מְדַבֵּר אֲשֻׁרִית וְאֵינָם מְכִירִים לְדָבָר יְהוּדִית וְכָל־לְשׁוֹן עַם וְעַם" (נחמיה יג כד - כלומר אינם מסוגלים לדבר בשפה אחת כפי הצורך). אני רוצה לנהוג כמנהגם - לדבר בלשון עילגת!"

חברי הועדה תמהו: "והלא הפסוק מדבר על מציאות עגומה בה לא ידעו לדבר לשון הקודש ולפיכך תיקנו עזרא ובית דינו נוסח תפילה קבוע: "ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעלי הלשון הצחה" (רמב"ם פ"א מתפילה ה"ד). מדוע שאתה תדבר באופן משונה שכזה?

עתה היה תורו להתפלל. וכי אינכם מודעים לדבריו הנוקבים של החת"ס: "ראו אבותינו... שלא למהר ללמוד צחות לשונם והיו מדברים חציים אשדודית וחציים עברית וארמית ובלול ומעורב מלשונות שונות כנלעג לשון, למען תהיה לנו לעדה לבלתי התערב בעמים" (דרשות חת"ס ח"א עמ' 166).

חברי הועדה תמהו, האם החתם סופר חידש סברא זו מליבו הרחב או יש לו אסמכתא. הנבחן הצעיר השיב בבטחון: "זהו ירושלמי מפורש" ! אחת מגזירות י"ח

³ ואכמ"ל לגבי דיבור בלשון הקודש לענייני חולין. ועי"ע רמ"א ש"ז ט"ז.

¹ עיין טוטה מט: בחילוק בין חכמה יוונית האסורה ולשון יוונית שהותרה.

² משמע שלא ראה 'ערוך' בעצם ידיעת השפות בהרחבת הדעת, ואכמ"ל.